

Hnutí DUHA

Zpravodaj sítě obcí směřujících k recyklační společnosti

1/2009

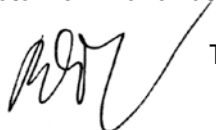
**Zákon o odpadech
Pozvánka na seminář
Analýza odpadu**

Vážení čtenáři,

první číslo třetího ročníku Zpravodaje sítě obcí směřujících k recyklační společnosti je na světě. Co se v něm dočtete? Ministerstvo životního prostředí přeložilo návrh nového zákona o odpadech do připomínkového řízení. Hnutí DUHA společně s většinou obcí ze sítě tento návrh vítá jako krok správným směrem. Článek Ivo Kropáčka shrne nedostatky návrhu zákona.

Hnutí DUHA při přípravě odpadových koncepcí pro obce a města připravuje a realizuje rozbor směsných komunálních odpadů a provádí sociologické průzkumy. Co najdete pod víkem popelnice, když 90 procent obyvatel obce odpoví, že třídí? Co jim nejčastěji chybí a co hodnotí kladně? V tomto čísle se s vámi rozdělíme o zjištění, která jsme si přinesli z Ostopovic u Brna.

Také si nenechte ujít seminář Dejte šanci biodpadu – získajte finanční prostředky z OPŽP. Přeji užitečné čtení a mnoho zdaru s odpadovými koncepcemi.

Tomáš Příkryl
Hnutí DUHA

Co slibuje návrh zákona o odpadech

Ivo Kropáček

Dlouhých šest let poté, co koaliční vláda sociálních demokratů, lidovců a unionistů schválila Plán odpadového hospodářství (POH ČR), přišel na svět mechanismus, který by měl dosáhnout jeho naplnění. Ministerstvo životního prostředí představilo koncem února návrh zákona o odpadech. Zdá se, že se začne blýskat na lepší časy. Je tomu skutečně tak?

POH ČR si za hlavní cíl kladl výrazné zvýšení míry recyklace komunálních odpadů – z tehdejších sedmi na padesát procent. Bylo jisté, že jej lze naplnit pouze za předpokladu, že dojde ke změně zákonem uplatňovaných ekonomických nástrojů. Jinými slovy, jádro věci tkví v ekonomické motivaci producentů odpadů k recyklaci. A tu může zajistit právě nový zákon.

Chybí motivační prvky

Hned na úvod je ale potřeba zmínit hlavní nedostatek navržených ekonomických nástrojů. Zejména chybí motivační prvky pro města a obce.

Nový zákon zdražuje nakládání se směsným odpadem. To je v pořádku. Motivuje tím k vyššímu využití odpadů, což je cíl POH ČR i zákona. Prostředky získané z odstraňování odpadů se stanou příjmem krajů. Mají však sloužit výhradně na podporu třídění odpadů a prevence jejich vzniku. Momentálně tak ze svého fondu činí například kraj Vysočina.

Má to ale háček. Vzhledem k tomu, že skládkování je pro obce nejrozšířenějším způsobem nakládání s odpady, nelze očekávat, že se začne všechno měnit okamžitě. Vyšší ceny skládkovného povedou pouze k vyšším nákladům na nakládání s odpady pro obce a následně i pro domácnosti.

Řešením by bylo doplnění zákona o výraznou slevu na skládkovacím poplatku pro obce, které se blíží cílům POH ČR, a pro ty, které těchto vysokých cílů dosáhly. V takových obcích by náklady na odpadové hospodářství nerostly jako tam, kde se na směřování

k recyklační společnosti nepodílejí. V neposlední řadě by vzrostl zájem o spolupráci v rámci sítě obcí směřujících k recyklační společnosti.

Třídění hlavních druhů odpadů

Podívejme se také na další nástroje v novém návrhu zákona. Jedním z nich je povinnost obcí třídit hlavní druhy odpadů a biodpadu. Jde o rozumné a potřebné opatření, ale neobejde se bez několika podmínek. Na nákladech na třídění suchých odpadů by se měl mnohem více podílet průmysl, který je uvádí na trh. Není správně, pokud obec platí za úklid po podnikání průmyslu, kterému zůstávají zisky.

Náklady na třídění a recyklaci by měly být zakomponované přímo do cen výrobků. Hůř recyklovatelný výrobek, o který je menší zájem na trhu druhotných surovin, by pak stál více než snadno recyklovatelný výrobek se zajištěným odbytem. Za třídění a recyklaci by v důsledku zaplatili konkrétní spotřebitelé při nákupu, nikoliv obec z prostředků všech svých obyvatel.

Tento systém nelze zavést v případě biodpadů, tudíž by za ně měla i nadále odpovídat obec. K efektivnímu nakládání s biodpady však dostaly několik dobrých nástrojů: podporu domácího či komunitního kompostování, jasná pravidla pro výstavbu obecních kompostáren (takzvaných malých zařízení na nakládání s biodpady), možnost získat dotace z operačního programu pro životní prostředí na výstavbu kompostáren a lepší nakládání s odpady.

Vláda by ale měla předně rozhodnout, jak u nás

s biomasou nakládat. O kompost zatím nikdo moc nestojí, přestože v zemědělské půdě neustále ubývá organické hmoty. Tento způsob zlepšování kvality půdy je přitom velmi účinný a historií ověřený. Jde o napodobení přírodních procesů, kterým se současný způsob obhospodařování půdy naprosto vymyká.

Obce by v zásadě neměly mít s požadavkem na rozšíření složek tříděného sběru problém a tam, kde směřují k lepší recyklační společnosti, s ním ve svých koncepcích stejně počítaly. Nejsou však jediným producentem komunálních odpadů. Proto by měl zákon stejnou povinnost ukládat také všem ostatním producentům komunálních a jim podobným odpadů.

Platí kolik vyhodíš

Další novinkou v návrhu zákona o odpadech je změna poplatku ze snadno vybíratelného a nemotivujícího místního poplatku na poplatek odvíjející se od množství produkováných odpadů. Země původní patnáctky Evropské unie mají s takovými poplatky jednoznačně kladnou zkušenost. Poplatek vede k poklesu množství odpadů a zvýšení míry třídění. Ostatně představme si pro srovnání, jaká by asi byla spotřeba elektřiny, pokud by za ni domácnosti platily pouze paušální poplatek.

Dá se říct, že každé opatření bude někdo obcházet a zneužívat. V posledních letech se například ukázalo, že pálení odpadků v kamnech není ani tak reakce na platbu za odpady jako spíš na drahá paliva. Můžeme dokonce uvést příklady, kdy si lidé odvezli kontejner s plasty ke kotelně, a pak je „energeticky využili“ ve své domácnosti. Jedná se o extrémní případ, který však ukazuje, že poplatek za množství nevede automaticky k pálení odpadů. Podobně se ukázalo, že černé skládky souvisí spíš se zažitou praxí a s nekázní živnostníků než s poplatkem odvíjejícím se od množství odpadů, které vyprodukují. V každém případě tento návrh zamezuje známým výmluvám typu: „My žádné odpady neprodukujeme, takže nebudeme nic platit.“

Radě obcí by ale systém navržený ministerstvem životního prostředí nevyhovoval a mají svůj vlastní systém motivačních poplatků. Jde jistě o správný směr, ale zřejmě jej nepůjde najednou aplikovat po celé republice. Ostatně, jiné podmínky platí v Praze a jiné na venkově.

Vlámská inspirace

Prim v nakládání s odpady hraje v Evropě bezesporu belgické Vlámko, kde míra recyklace domovních odpadů dosahuje nepředstavitelných sedmdesát procent. Vysoké poplatky za skládkování a spalování vedou k dodržování hierarchie nakládání s odpady. Obce dostávají příspěvky na aktivity k prevenci vzniku odpadů. V šesti milionovém Vlámku stojí sto center opakovaného použití starých věcí, která zaměstnávají 2850 lidí. Přičteme-li k tomu poloviční produkci zbytkových, směsných domovních odpadů na hlavu oproti České republice, není divu, že návrh ministerstva životního prostředí obsahuje všechny hlavní prvky belgického systému. Zda návrh projde i přes silnou lobby zastánců spaloven a průmyslu, je na obcích. x

Seminář pomůže žádat o dotace na kompostování

Dejte šanci bioodpadu – získejte finanční prostředky z Operačního programu životního prostředí. Zúčastněte se semináře a žádejte o dotace na zavedení systému nakládání s bioodpady ve vaší obci. Semináře se budou konat v průběhu března, dubna a května v pěti krajských městech a pomohou zejména starostům a odborné veřejnosti. Registrovat se můžete na www.biosance.cz.

Harmonogram seminářů:

26. 3. 2009 – Plzeň, krajský úřad Plzeňského kraje, Škroupova 18

7. 4. 2009 – Brno, Administrativní a školící centrum Cejl, Cejl 73

14. 4. 2009 – Praha, zasedací sál Magistrátu hl. m. Prahy, Mariánské náměstí 2

23. 4. 2009 – Olomouc, Hotel Sigma Olomouc, Jeremenkova 36

5. 5. 2009 – Hradec Králové, Wonkova 1142/1

Manuál k nulovému odpadu – vyjádřit se můžete i vy

Únorové setkání Mezinárodní aliance nulového odpadu (Zero Waste International Alliance) v Neapoli dalo vzniknout deklaraci čtrnácti praktických principů, které obcím a městům pomohou k dosažení ideálu nulového odpadu.

Dokument nabízí pohled na problematiku odpadů v širší perspektivě. Zahrnuje přesun od nakládání s odpady k managementu využívání zdrojů a materiálů, kdy se všechny použité materiály stávají zdroji pro další použití. Jako hlavní podmínku uskutečnění tohoto přístupu pak vyžaduje přenesení odpovědnosti z obcí na průmysl (průmyslovou produkci a design výrobku). „Pokud nemůže být odpad znovu použit, opraven, předělán, renovován, opětovně prodán, recyklován nebo kompostován, potom by měl být zakázán, předělán nebo stažen z produkce,“ stojí v dokumentu.

Celý pětistránkový dokument je k dispozici na internetových stránkách www.hnutiduha.cz/pics/obce/deklarace_neapol.pdf. Můžete se k němu také vyjádřit. O finální podobě a přijetí rozhodne Mezinárodní aliance nulového odpadu.

S novou koncepcí pomůže průzkum

Tomáš Příkryl

Pokud při přípravě nové koncepce odpadového hospodářství víte, co si myslí lidé ve vaší obci, kde vidí bariéry pro recyklaci a co by chtěli změnit, máte velkou výhodu. Můžete se trefit přesně tam, kam je třeba, a dovést nakládání s odpady k hladkému fungování s dobrými výsledky.

Ty nejpodstatnější věci se člověk dozví zpravidla v hospodě, ale co se týče odpadů, přece jen spolehlivější je dotazníkový průzkum. Snad vám do začátku usnadníme práci, představíme-li průzkum, který jsme uspořádali v jedné typické české obci. Ostopovice s téměř 1400 obyvateli leží u jihozápadního okraje Brna. Jedná se o vesměs vesnickou zástavbu s rodinnými domy, jen čtyři procenta pokrývají bytové domy.

Nachází se zde pět sběrných míst s kontejnery na plasty, nápojové kartony, bílé a barevné sklo, a papír. Obec také provozuje sběrný dvůr odpadů, který se rozkládá na ploše zhruba 500 m² a nachází se v něm dva velkoobjemové kontejnery pro sběr rozměrného odpadu, jeden na kovy a dva kontejnery na papír.

Jak začít

Ze seznamu čísel popisných jsme vylosovali sto domácností a zaškolení tazatelé je obešli s připraveným dotazníkem. Podařilo se získat paletu názorů na stávající odpadové hospodářství i na zamýšlené aktivity. Ukázalo se, že v Ostopovicích třídí odpad téměř devadesát procent obyvatel.

Ostatní uváděli mezi důvody pro netřídění nejčastěji to, že nemají nádoby, demotivují je přeplněné sběrné kontejnery, neví jak třídít, nemají čas, nevidí důvod nebo si myslí, že nádoby na tříděný sběr do domácnosti jsou příliš drahé. Zvláště informace o přeplněných kontejnerech stojí za pozornost.

Z dotazníku také vyplynulo, že k nejčastěji tříděným surovinám patří plasty, sklo a papír. Poté následuje bioodpad, hliník a kovy.

Proč to nejde?

V Ostopovicích jsme se také ptali po bariérách, které místní od třídění odrazují. Potěšilo nás, že více než polovina dotázaných s ním nemá žádný problém. Ostatní by například uvítali finanční motivaci či kratší vzdálenost k barevným popelnicím. Opět zazněla stížnost, že bývají přeplněné. Někteří navíc zdůraznili, že nemají v domácnosti na vyseparované suroviny dostatek místa nebo že třídění je příliš složité. Jen pro minimum lidí je pořízení speciálních nádob na třídění drahé a nedostupné. Nikdo z dotázaných si nemyslel, že recyklace nemá smysl.

Bioodpady

Speciální pozornost jsme věnovali tomu, jak občané nakládají s biologicky rozložitelnými odpady. Ukázalo se, že v rodinných domech kompostují téměř tři čtvrtiny domácností, zatímco v bytové zástavbě pouze necelá čtyři procenta, celkem tedy více než polovina obyvatel Ostopovic.

V dotazníku jsme se zaměřili na různé druhy bioodpadu, konkrétně na zbytky jídel, kuchyňský odpad, zahradní odpad, větve, trávu, plevel, listí, listí z ořechu (jelikož je kyselé a špatně tleje), shnilé ovoce a trus zvířat. Dotazovaní odpovídali, jak s jednotlivými druhy biologicky rozložitelného odpadu nakládají – tedy zda je pálí, vyhazují do směsného odpadu, kompostují, zkrmují...

Nejlepší bilanci v kompostování má zahradní odpad. Hůř jsou na tom zbytky jídla, větve a listí z ořechů. Jídlo se v převážné míře zkrmuje, větve a listí pálí.

Pozitivní zprávou pro ostopovické zastupitele může být, že i když neuspořádali žádnou speciální informační kampaň, přes šedesát procent dotázaných obyvatel bytovek uvedlo, že pokud by měli před domem kompostér, využívali by jej.

Sběrný dvůr

Z průzkumu také vyšlo najevo, že téměř každý v Ostopovicích ví, kde se nachází sběrný dvůr a přes osmdesát procent místních si dokonce správně pamatuje otevírací hodiny.

Sběrný dvůr nejčastěji slouží k odevzdání kovů, železného šrotu a pletiva. Dále do něj lidé odnášejí stavební materiál, koberce, matrace, staré elektrospotřebiče a kabely, nábytek, dřevo, barvy či nebezpečný odpad.

V dotazníku jsme se také ptali po ideálním otevíracím dni ve sběrném dvoře, případně dalších službách, které by mohl nabízet. Na závěr jsme ještě zjišťovali, jakým způsobem chtějí být místní informovaní o nakládání s odpady v obci, případně o nově schválené odpadové koncepci.

Plné znění průzkumu s grafy i tabulkami najdete na www.hnutiduha.cz/pics/obce_dokumenty/Vysledky_pruzkumu_Ostopovice.pdf.

✘

Co odhalí analýza odpadu?

Tomáš Příkryl

V poslední době se u nás stále více daří hnědým kontejnerům na bioodpad. Radnice se dokonce předhánějí v tom, kde se ho vytrídí více. Nakolik se však tato novinka projevuje v kontejnerech na směsný odpad? Přesunula se z nich část bioodpadu právě do hnědých kontejnerů? Nebo se jedná o zbytky ze zahrad a kuchyní, které se dříve kompostovaly přímo v domácích kompostérech či přirozeně tlely na zahradách? Na tuto otázku může odpovědět rozbor odpadu před a po změně odpadové koncepce.

Podobně jako v případě průzkumu mezi domácnostmi se s vámi podělíme o informace získané v Ostopovicích, které se svým odpadovým hospodářstvím podobají mnoha jiným českým obcím.

Rozbor proběhl koncem dubna, tedy v závěru topné sezóny. Dohromady jsme svezli patnáct kontejnerů – pět z bytové zástavby a deset z okolí rodinných domů. Nejdříve bylo potřeba z odpadu vytrídít všechny předměty nad čtyři centimetry. Velmi důležitá byla také analýza nejjemnějšího materiálu, protože zpravidla obsahuje až 80 procent bioodpadu (hlínu, slupky od brambor...). Eko-kom i firmy provádějící rozборы se většinou jemným podílem nezabývají, takže jejich výsledky – zvláště ty týkající se podílu bioodpadu – jsou zvádějící.

K čemu jsme se prohrabali

Celkově jsme analyzovali téměř 310 kilogramů odpadu. Co do hmotnosti představovaly kompostovatelné odpady přes 58 procent. Biologicky rozložitelný je ovšem i papír, 75 procent hmotnosti nápojových kartonů a 50 procent hmotnosti dětských plen. Když to všechno sečteme, šplháme ke zjištění, že biologicky rozložitelných je až 68 procent hmotnosti směsného odpadu, který jsme podrobili v Ostopovicích rozboru. S obdobnými výsledky jsme se setkali i v obcích na Olomoucku.

Z hlediska objemu je opět na prvním místě kuchyňský a zahradní odpad, následují plasty a po nich papír. Zarážející je vysoké hmotnostní zastoupení čerstvého, záruční dobou neprošlého jídla a dětských plen.

A poučení?

Chce-li obec snížit hmotnost odpadů ukládaných na skládku – od hmotnosti se odvíjí skládkovné – musí motivovat obyvatele a živnostníky ke snížování produkce především kuchyňských a zahradních odpadů. Význam má také vyšší třídění papíru, plastů a skla. A za úvahu stojí také textil a jednorázové dětské pleny.

Pokud chce obec snížit objem produkovaných odpadů – například pro snížení frekvence svozu směsného komunálního odpadu – měla by se opět zaměřit na bioodpad. Pomohlo by také lepší třídění plastu a papíru.

Rozbor také ukázal, že hodně bioodpadu pochází ze zahrad. Obec by tedy měla zaostřit podporu na kompostování.

Co ukázaly popelnice v Ostopovicích

Surovina	hmotnost v %			objem v %		
	bytovky	domy	celkem	bytovky	domy	celkem
kov	2,85	1,93	2,14	3,18	1,83	2,18
sklo	8,42	3,86	4,89	3,98	1,83	2,38
papír	11,84	6,88	8,00	15,92	16,46	16,32
plasty	8,56	6,21	6,74	31,83	21,95	24,48
PET	0,57	0,84	0,78	1,99	4,11	3,57
nápojové kartony	0,71	0,84	0,81	2,65	2,74	2,72
dětské pleny	3,85	2,77	3,01	3,98	1,37	2,04
textil	6,13	2,31	3,18	10,61	1,83	4,08
kompostovatelný odpad	49,22	60,8	58,17	15,92	38,86	32,98
nebezpečný odpad	1,71	1,72	1,72	1,99	0,78	1,09
směsný komunální odpad	6,13	11,87	10,56	7,96	8,23	8,16
Celkem	100	100	100	100	100	100

Rozbor odpadu v Ostopovicích.

Co lze objevit v popelnici.

Vytvořeno za pomoci finančních mechanismů EHP/Norska prostřednictvím Nadace rozvoje občanské společnosti. Projekt byl finančně podpořen v grantovém řízení MŽP. Materiál nemusí vyjadřovat stanoviska MŽP.

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

A › Bratislavská 31, 602 00 Brno
T › 545 214 431
F › 545 214 429
E › info@hnutiduha.cz
www.hnutiduha.cz

Zpracovali Tomáš Příkryl, Ivo Kropáček.
Fotografie: Ivo Kropáček, Tomáš Příkryl, archiv Hnutí DUHA,
www.sxc.hu
Vydalo Hnutí DUHA, březen 2009.

Hnutí DUHA s úspěchem prosazuje ekologická řešení, která zajistí zdravé a čisté prostředí pro život každého z nás. Navrhujeme konkrétní opatření, jež sníží znečištění vzduchu a vody, pomohou omezit množství odpadu, chránit krajinu nebo zbavit potraviny toxických látek. Naše práce zahrnuje jednání s úřady a politiky, návrhy zákonů, kontrolu průmyslových firem, pomoc lidem, rady domácnostem a vzdělávání, výzkum, informování novinářů i spolupráci s obcemi. Hnutí DUHA působí celostátně, v jednotlivých městech a krajích, i na mezinárodní úrovni. Je českým zástupcem Friends of the Earth International, největšího světového sdružení ekologických organizací.